

Zagreb, 23. veljače 2021.

Ur.br. 08/2021

S negodovanjem i zgražanjem pratili smo optužbe i objede, neobjektivne i neistinite medijske objave upućene Društvu prijatelja dubrovačke starine, otkako je 2019. sadašnji kandidat SDP-a Jadran Barač zajedno s bivšim gradonačelnicima Vidom Bogdanovićem i Androm Vlahušićem pokrenuo tužbu s ciljem da se poništi ugovor s Društvom o upravljanju dubrovačkim zidinama. Sud je doduše 19. veljače 2021. odbacio tužbu s obrazloženjem da tužitelji nemaju interesa da je pokrenu, ali Barač najavljuje nastavak borbe za zidine. Ukratko i jasnije: za prihode koje donose zidine od posjeta, paktirajući s Vlahušićem za kojega inače kaže da je „uspostavio štetan klijentelistički odnos s dijelom partnera“ i koji je zbog zloupotreba svojeg položaja bio osuđen i eliminiran iz politike. U tekstu „Zidine koje donose milijune“ na portalu net.hr od 19. veljače o. g. Barač naziva DPSD „grupom građana – amatera“, kaže da su „temeljem zakonski vrlo problematičnog ugovora postali najveći financijski centar moći“ te da se „pod krinkom zaštite i brige o kulturnom dobru svjetske vrijednosti odvija neviđena financijska eksploatacija tog dobra“. Time Društvo indirektno optužuje za kriminal i ujedno negira rezultate njegova gotovo sedamdesetogodišnjega rada ne samo na zidinama, nego na spomenicima Dubrovnika i njegova povijesnog teritorija. Neuvijeno tome daje doprinos autorica članka Đurđica Klancir selektivnim iznošenjem podataka i informacija o problemu o kojem se očito nije potrudila objektivno informirati.

Podsjećamo: još 1969. upravljanje i održavanje zidina ugovorom je povjereno DPDS; 1998. za mandata Vida Bogdanovića ugovor s Društvom je revidiran; 2009. i 2010. za mandata Andre Vlahušića ugovor je upotpunjen dvama dodacima, prema kojima 50% prihoda od posjeta zidinama poslije plaćanja PDV-a pripada Gradu, Društvo od svojega dijela namiruje sve troškove upravljanja i održavanja zidina, a ostatak koristi za obnovu spomenika kulture. Napokon je 2018. za mandata Mate Frankovića i trećim dodatkom utvrđeno da Gradu pripada 60% od prihoda zidina, a Društvu 40%. Sada kandidat za gradonačelnika Barač s Vlahušićem i Bogdanovićem traži poništenje svih ugovora, što znači i proglašenje potpisa trojice gradonačelnika ništetnima (!). Prema tužiteljima sav bi se prihod morao slijevati u gradski budžet, a Društvo neka dalje skrbi o spomenicima, kažu. Dok je Društvo sustavno reinvestiralo novac uprihođen posjetima isključivo u obnovu, istraživanje spomenika i skrb za njih, javnosti nije poznato za što je Grad koristio svoj dio. Vlahušić je javno govorio da ga treba za „svoje“ projekte i najavljivao da zidine namjerava dati u koncesiju, ne bi li se tako riješio brige za njih i lagodno ubirao novac.

Pogledom unatrag podsjećamo na ishodišta Društva i dugi kontinuitet rada na spomenicima.

Društvo prijatelja dubrovačke starine kao udruga građana koja skrbi o baštini temelji se na tradiciji 18. stoljeća kada u humanističkoj atmosferi tog doba nastaju tzv. *učena društva* koja se bave poviješću, a proizlaze i ona kojima je cilj briga za materijalnu baštinu. Na njihovu povezanost s povijesnim društvima upućuje atribut *antikvarsko* ili *starinarsko*. Svoj puni razvoj i profilaciju doživljavaju u 19. stoljeću, kad u doba historizma prošlost i povijest postaju dominantna tema filozofije, literature i umjetnosti. Ta društva okupljaju intelektualnu i obrazovnu elitu, potiču istraživanja, osnivanje muzeja, izdaju časopise i knjige, organiziraju izložbe, predavanja i tribine s ciljem senzibilizacije javnosti za očuvanje materijalne i nematerijalne baštine, napokon aktivno sudjeluju u formiranju zakonodavstva o zaštiti spomenika. Njihova kulturna i povijesna važnost gotovo je nesaglediva. U Europi gotovo nema grada u kojem nije postojalo *antikvarsko* ili *starinarsko* društvo. U Hrvatskoj, u duhu ilirskog pokreta, inicijativom Ivana Kukuljevića-Sakcinskog 1850. nastaje *Društvo za jugoslavensku povestnicu i starine*, u Dalmaciji fra Lujo Marun 1887. osniva *Kninsko starinarsko društvo* (kasnije *Hrvatsko starinarsko društvo*), a 1894. don Frane Bulić društvo *Bihaći*. U Dubrovniku je 1898. osnovano *Društvo za promicanje interesa Dubrovnika*, koje je do Prvog svjetskog rata dalo golem doprinos uređenju urbanih prostora i afirmaciji povijesnih vrijednosti i spomenika. Njegovu misiju nastavio je *Dub*, društvo za *razvitak Dubrovnika i okolice*, osnovano 1921. godine, koje je bilo inicijator svih zahvata na uređenju Grada između dva svjetska rata. Rad *Duba*, ugašenog poslije Drugog svjetskog rata, nastavilo je i razvilo *Društvo prijatelja dubrovačke starine* osnovano 1952. godine. U to doba u Dubrovniku nije postojala organizirana služba koja bi vodila brigu o zaštiti i obnovi spomenika, a skrb za nju i nadgledanju radova bila je povjerena Lukši Beritiću, povjereniku Konzervatorskog zavoda za Dalmaciju u Splitu. Beritić će 1952. stati na čelo novoosnovanog društva. Društvo je bilo jedinim nositeljem konzervacije i obnove dubrovačkih spomenika do 1960., kada je osnovan Zavod za zaštitu spomenika kulture.

Ideja vodilja Društva dubrovačke starine od početka bila je osposobiti obnovom i uređenjem najveći spomenik Grada: njegove zidine, kao i stonski fortifikacijski sklop kako bi prihodom od posjeta uzdržavali sami sebe. I ne samo sebe, nego mnoštvo pokretnih i nepokretnih spomenika dubrovačkog kraja, od kojih bi znatan dio bio nepovratno izgubljen da sredstva ubrana s gradskih zidina nisu uložena u njihovu sanaciju i očuvanje. Rad Društva obuhvaćao je terenska istraživanja, dokumentiranje stanja i otkup spomenika, konzervaciju, restituciju i rekonstrukciju spomenika te publicističku i izložbenu djelatnost. U sve to bili su uključeni vrsni stručnjaci više generacija. Radom, programom i rezultatima Društvo je steklo povjerenje vlasti koje su mu ugovorom povjerile održavanje i upravljanje dubrovačkim i stonskim fortifikacijskim sklopovima. Prihod od posjeta i obilaska zidina troši se striktno namjenski: najprije za fortifikacijsku baštinu, ali i za obnovu drugih važnih spomenika Grada i njegovog povijesnog teritorija.

Danas su dubrovačke zidine jedan od najbolje očuvanih i istraženih fortifikacijskih sklopova u Europi. Sve ono čemu se danas divi milijunska publika i odaje priznanje stručna javnost, od velikih međunarodnih organizacija kao što su UNESCO ili

ICOMOS, do niza specijaliziranih institucija, sveučilišta, srodnih ili sličnih građanskih društava, rezultat je gotovo sedam decenija uzornog rada. Održavanje zidina kontinuiran je, svakodnevni, tegoban posao koje Društvo umije organizirati uz minimalne administrativne troškove, zato što umjesto birokratskog aparata ima fleksibilnu mrežu djelatnika, a vodstvo se sastoji isključivo od volontera.

Nazivati Društvo prijatelja dubrovačke starine grupom privatnika i amatera nije samo netočno, nego i zlonamjerno. Društvo je **institucija civilnog društva u službi zaštite, očuvanja i obnove kulturnih dobara**, koju bi osviještena gradska uprava i vlast trebala shvaćati i poštovati kao partnera u realizaciji svojega esencijalnog interesa: čuvanja baštine kao identiteta Grada i nacije. Ma kakvo bilo dugoročno rješenje njihova odnosa, Društvu treba ostaviti skrb za zidine, zato što za to ima najbolju organizaciju i dugogodišnje iskustvo.

I ovom prilikom, u ime dvije kapitalne institucije struke povijesti umjetnosti, podržavamo Društvo prijatelja dubrovačke starine u njegovu radu i pozivamo Grad Dubrovnik da omogući Društvu da nastavi svoju djelatnost i misiju.

dr. sc. Zvonko Maković
predsjednik Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske

dr. sc. Katarina Horvat-Levaj
ravnateljica Instituta za povijest umjetnosti